

LLENGUA I NOTARIAT

Eladi CREHUET

Notari

The abstract can be found at the end of the article.
Resumen al final del artículo.

1. PLANTEJAMENT DE LA QÜESTIÓ

Dues són les qüestions que cal plantejar-se en parlar de la llengua en relació amb els notaris i l'Estatut d'autonomia de Catalunya, aprovat per la Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol:¹

- a) En primer lloc, hem de preguntar-nos si els notaris estan obligats a conèixer la llengua catalana per exercir la seva professió a Catalunya i, en el supòsit que la resposta sigui afirmativa, quin és el grau o nivell de coneixement que els és exigible.
- b) En segon lloc, hem de preguntar-nos quines conseqüències poden derivar-se de l'incompliment, per part dels notaris, dels seus deures lingüístics.

Dels dos estatuts d'autonomia que han tingut vigència a Catalunya durant el segle passat, el primer —el de 1932— donava una resposta afirmativa a la primera pregunta formulada, mentre que l'Estatut de 1979 optava per guardar silenci sobre aquest tema. Aquest silenci estatutari no ha afa-

1. En aquest article, quan parlo de notaris, em refereixo, en principi, als fedataris públics nomenats per ocupar una plaça notarial a Catalunya, amb independència de la seva procedència o el seu origen. Per altra banda, encara que el títol d'aquest treball només faci referència als notaris, tot el que diré respecte al coneixement de la llengua catalana és aplicable també als jutges, als fiscals, als registradors de la propietat i mercantils, als encarregats del Registre Civil i al personal al servei de l'Administració de justícia.

vorit certament l'aprenentatge del català per part dels notaris i, per tant, els resultats obtinguts, fins ara, en aquesta matèria han estat molt limitats. En aquesta mateixa revista s'han anat publicant diferents treballs² que, indirectament o directa, ens parlen del lent i, sovint, complicat camí recorregut fins a arribar a la promulgació de l'actual Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya.

Com de seguida veurem, el vigent Estatut dóna una resposta directa a la primera de les qüestions plantejades. Els preceptes clau en aquesta matèria són els articles 32 i 33, articles que formen part del capítol III («Drets i deures lingüístics») del títol I de l'Estatut («Dels drets, deures i principis rectors»), títol que, com és sabut, constitueix una novetat absoluta dins de l'ordenament estatutari, i que tanmateix, tal com diu el professor Carles Viver i Pi-Sunyer,³ «és un pas endavant en el camí, difícil i sempre inacabat, d'ampliar i enfortir l'Estat de dret». Aquests dos articles estatutaris, en establir unes determinades exigències lingüístiques per als notaris (i també per als jutges i els registradors), no tenen altra finalitat que la de facilitar la seva tasca en l'exercici de llurs funcions. Dít d'una altra manera: el legislador català parteix de la base que les notaries no són per als notaris, sinó els notaris per a les notaries.⁴

2. Vid., entre altres, els articles següents: de Josep Maria Puig i Salellas, «La doble oficialitat lingüística com a problema jurídic» (*Revista de Llengua i Dret*, núm. 1), «La Llei de normalització lingüística i l'àmbit oficial» (*Revista de Llengua i Dret*, núm. 3) i «Els grans conceptes de la doble oficialitat en la Llei 1/1998 de política lingüística» (*Revista de Llengua i Dret*, núm. 9); de Lluís Jou i Mirabent, «El fet lingüístic i el document notarial» (*Revista de Llengua i Dret*, núm. 6), «La llengua catalana a la LOPJ: la posició del Tribunal Constitucional» (*Revista de Llengua i Dret*, núm. 5), «La llengua en els testaments: el Codi de successions i el Codi civil comparats» (*Revista de Llengua i Dret*, núm. 8); de Jaume Vernet i Llobet, «Comentari de la STC 46/1991, de 28 de febrer» (*Revista de Llengua i Dret*, núm. 6); de Gener Gonzalvo, «Recensions. A l'infern de dos en dos. Cartes entre Joan Bernà i Eladí Crehuets» (*Revista de Llengua i Dret*, núm. 37). El treball de recerca d'aquests i de la majoria dels altres articles esmentats al llarg d'aquest estudi m'ha estat facilitat per la senyora Montserrat Gómez, cap de la biblioteca del Col·legi de Notaris de Catalunya.

3. *Revista Activitat Parlamentària*, núm. 10, pàgines 42 i següents.

4. Aquesta frase està tretada de l'editorial del número 9 (hivern del 1997) de la revista *ÀPOCA* i s'atribueix al notari estat de Balaguer, senyor José Falcón, el qual, parlant del Reglament notarial de 1921, que havia suprimit l'exigència del coneixement dels «dialectes particulars» per part dels notaris, expressà la seva contrarietat amb l'esmentada sentència, i afegia: «El notari no s'ha d'adaptar al medi a mesura que vagi actuant... Ha de tenir aquella condició quan comenci a actuar». Tanmateix el notari José Falcón, en pronunciar aquesta frase, no es referia exclusivament a l'aprenentatge de la llengua: ell sabia que l'estudi de la llengua pròpia dels atorgants és una manifestació més, però no l'única, d'una concepció del notariat lligada a la voluntat d'arrelament, una concepció que avui sembla que no està de moda: «El Notariat no hauria perdurat durant tants segles [continuava dient l'esmentat

2. UN SEGLE DE NOTARIES MONOLINGÜES

Abans d'entrar en l'estudi de les dues qüestions plantejades, cal preguntar-se què és el que ha provocat que la situació de la llengua catalana a les notaries del Principat sigui, encara avui, força precària, fins al punt que a moltes notaries catalanes gairebé no s'autoritzi cap document públic redactat en llengua catalana. Hi ha, molt sovint, una estranya discordança entre la llengua que han fet servir els interessats o atorgants per encarregar el seu document notarial, i la llengua en què aquest document és redactat pel notari autoritzant.⁵

1. Aquesta precarietat és conseqüència de diversos factors, entre els quals interessa destacar, en primer lloc, el fet, fàcilment comprovable, que la majoria dels notaris i notàries que exerceixen la seva professió a Catalunya provenen d'altres comunitats de l'Estat, generalment monolingües i, en general, no tenen un coneixement suficient de la llengua catalana. Aquests notaris i notàries no acostumen a plantejar-se seriosament l'aprenentatge de la llengua catalana com una eina necessària per a l'exercici de la seva professió a Catalunya. Malauradament, per a alguns d'aquests funcionaris, l'aprenentatge del català no és considerat com una conseqüència natural de la seva voluntat d'arrelar-se a Catalunya, sinó com una pseudoimposició per part d'uns poders públics, els de la Generalitat de Catalunya, que tenen escasses competències en matèria notarial. I que, fins ara, no han demostrat posseir suficient força per a fer complir el deure de conèixer la llengua catalana.

editorial d'*ÀPOCA*) si una bona part dels notaris no hagués perseverat en la seva voluntat de conèixer i de ser coneguts. Hi ha una tradició d'arrelament social del notariat català que està íntimament lligada als orígens humanístics i a la raó de ser de la nostra professió. És a aquesta tradició que apellaren els polítics catalans —els de l'Esquerra i els de la Lliga— quan durant la República es discutí al Parlament català el traspàs de competències en matèria notarial. «Podran apellar també a aquesta tradició els nostres actuals representants, quan es torni a parlar d'aquest traspàs?».

5. La legislació notarial distingeix entre atorgament de l'escriptura (la declaració de voluntat productora d'efectes jurídics, formulada davant notari, dels compareixents o atorgants) i la seva autorització (intervenció del notari per certificar o donar fe que aquella declaració de voluntat s'ha fet davant seu i d'acord amb la llei). Quan són catalans i acudeixen a una notaria demarcada a Catalunya, els atorgants acostumen a encarregar el seu document a un oficial o empleat de la notaria corresponent, el qual els atén, lògicament, en català; tanmateix, en el moment de la lectura i signatura d'aquell document, comproven que no està redactat en la seva llengua pròpia, en la llengua dels atorgants, sinó en la llengua del notari autoritzant.

Sebastià Solé, en un assaig⁶ publicat l'any 1982 a la revista *Recerques*, després de recordar que l'article 25 de la Llei notarial de 28 de maig de 1862 (que encara es troba vigent, almenys nominalment) disposava que tots els instruments públics havien d'ésser escrits en castellà, afegia el següent: «però el cop de gràcia contra la llengua catalana en els documents notariais fou donat indirectament per uns altres articles d'aquella llei, que en desprivatitzar les notaries i crear el sistema d'oposicions i d'escalafó per cobrir les places vacants, omplí tot Catalunya, fins als racons més apartats, de notaris forasters que desconeixien la nostra llengua i que no feien cap esforç per aprendre-la, tot i que la immensa majoria de la població d'aquella època només entenia la llengua pròpia». Aquesta arribada de notaris forasters es va incrementar notablement a partir del final de la Guerra Civil i, a causa també de la manca de «vocacions» notariais a Catalunya,⁷ ha continuat fins als nostres dies i ha contribuït notablement a l'arraconament i, en alguns casos, a la pràctica desaparició de la llengua catalana de molts despatxos notariais a Catalunya.

6. Sebastià Solé i Cot, «La llengua dels documents notariais catalans en el període de la Decadència», *Recerques*, núm. 12. En aquest article, Sebastià Solé mantenia que la institució notarial no havia estat una institució per a ús exclusiu de les classes altes i dominants, com ara la judicatura, «en la qual els plets han estat sempre cars per la complicació i la lentitud del procediment romano-canònic vigent a Catalunya, i per la incertitud de la sentència». «Pensem [diu el professor Solé] que tots els moviments populars —legals i il·legals— contra l'opressió dels poderosos han utilitzat els serveis de notaris per donar poders a llurs síndics i per aixecar les actes de les assemblees corresponents.» Sebastià Solé, demostrant la seva cordial admiració per la professió notarial al nostre país, feia també un elogi de la riquesa, de la fidelitat i de la puresa del llenguatge notarial, i destacava que dels documents notariais «podem aprendre l'esperit liberal, pactista i pragmàtic que ha tingut sempre la gent de lleis a Catalunya i que va estretament lligat a aquella manera d'escriure». Cal recordar, però, que Sebastià Solé s'està referint al notariat d'altres segles, no a l'actual.

7. Al llibre *A l'infern de dos en dos* (Eladi Crehuet i Joan Bernà, Pagès editors, 2001), vaig intentar fer un assaig de diagnòstic sobre aquesta progressiva penúria de notaris formats a Catalunya: «Escassa simpatia dels catalans envers la funció pública, manca d'una veritable escola notarial a Catalunya, una vis atractiva exercida per l'empresa privada envers els llicenciats en dret, dificultats en l'exercici oral de l'oposició derivades del bilingüisme, etc. Tanmateix crec que per fomentar més "vocacions" notariais a Catalunya és totalment indispensable que es produeixi un efectiu traspàs de competències en aquesta matèria a favor de la Generalitat; que sigui la Generalitat la que convoqui i controli les oposicions i concursos, la que fixi les retribucions o aranzels dels notaris, la que reglamenti el seu règim de guardies, absències i llicències, la que tingui facultats disciplinàries sobre els notaris, etc.». Com després veurem, una bona part d'aquestes competències, que havien estat recollides per l'article 147 de la proposta de reforma de l'EAC aprovada pel Parlament de Catalunya, han quedat fora de l'Estatut avui vigent. Subsisteixen, però, notòriament ampliades, les competències executives de la Generalitat sobre el nomenament de notaris, registradors de la propietat, mercantils i de béns mobles (art.147.1.a EAC).

Per la seva banda, Rosa Congost, en un article més recent,⁸ considera que «si avui es fes una enquesta sobre la llengua en què són redactades les escriptures notariales, guanyaria, amb molta diferència, el castellà [...]. Encara que des de la Llei de normalització lingüística de 1983 les escriptures poden ser redactades en català, la rutina de molts notaris i la indiferència de molts clients ha fossilitzat el castellà com a la llengua habitual dels despatxos de les notaries». Tanmateix, Rosa Congost no sembla compartir del tot la tesi de Sebastià Solé sobre un ús més generalitzat del català en les escriptures públiques abans de la Llei notarial de 1862; per a aquesta autora «els notaris formaven part de les elits de mitjan segle XIX que escrivien habitualment en castellà», i aquestes elits havien assumit que «la llengua culta, moderna i científica era la castellana».⁹

En qualsevol cas, el que sí que resulta evident és que, durant els més de cent anys compresos entre la publicació de la Llei notarial de 1862 i la pro-

8. «La llengua dels notaris. Notes sobre l'ús social del català (i del castellà) a la Girona de mitjan segle XIX», *Miscel·lània d'homenatge a Modest Prats*, vol. II, pàg. 125 i s., Universitat de Girona, 2002.

9. Sense ànim de polemitzar amb l'autora citada, entenem que, tal com ella mateixa reconeix, caldrà recollir unes dades empíriques quantitativament més significatives abans d'establir unes conclusions sobre aquest tema. En tot cas, cal fugir de les generalitzacions: no tots els notaris catalans, durant el segle XIX, formaven part de les anomenades *elits* o classes benestants, ni tampoc, probablement, tenien voluntat de formar-ne part. Si repassem el resum de la contractació notarial dels primers anys del segle passat, comprovarem que, pel seu volum de treball, no eren tantes les notaries que permetien una vida folgada als seus titulars, i que tampoc eren infreqüents les notaries definides com a *incòngrues*, els ingressos de les quals no cobrien l'anomenada «decorosa subsistència del notari». D'altra banda, si ens endinsem en les pàgines de la revista *El Notariado*, publicada al final d'aquell segle a la ciutat de Reus, es podrà comprovar que llavors, com ara, coexistien a Catalunya almenys dues concepcions del notariat: una que posava l'accent en la necessitat de ser més estrictes en l'exercici de la funció pública encomanada als notaris, i una altra que mantenia una visió més «liberal», més laxa, més mercantilista envers l'exercici de la fe pública notarial. Aquesta concepció era la que imperava en la Junta Directiva del Col·legi Notarial de Catalunya, i no hem d'oblidar que la revista *La Notaria* era l'òrgan d'expressió d'aquella Junta, no de tot el notariat. Pel que fa a la revista esmentada, *El Notariado*, inicialment subtítolada *Eco de los notarios reformistas de Cataluña*, es publicà des d'octubre de 1899 a desembre de 1906, a la ciutat de Reus. El seu consell de redacció estava integrat per set notaris, tres d'ells residents a la capital del Baix Camp: Artur Corbella, que n'era el director, Ricard Güell i Tomàs Jordi. Al número 7 de la revista *ÀPOCA* (estiu, 1996), vaig fer un petit resum de la història d'aquesta revista, avui pràcticament ignorada (a l'Arxiu Històric municipal de Reus se'n conserva l'única col·lecció de què tenim notícia): «Una idea gairebé obsessiva aglutinà aquells set notaris entorn a *El Notariado*: el refús de la competència desenfrenada, la denúncia de la creixent corrupció d'un ampli segment de la classe notarial que, segons el parer dels redactors de la revista, estava produint una fractura en la desitjable unitat del cos». Aquesta postura crítica provocà més d'un enfrontament dels redactors d'*El Notariado* amb els membres de la Junta

mulgació de la Llei orgànica 4/1979, de 18 de desembre, de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (amb la sola excepció dels pocs anys durant els quals va estar vigent l'Estatut d'autonomia aprovat durant la Segona República espanyola —1932-1939—), als despatxos notariais del Principat es va consolidar la utilització preponderant del castellà com a llengua de comunicació verbal entre el notari i els seus clients i empleats, i es va instal·lar un règim de monolingüisme escrit, ja que, d'una banda, una part cada cop més considerable dels notaris que exercien la seva professió a Catalunya tenien com a llengua pròpia (i algun cop com a llengua d'adopció) la castellana i, de l'altra, l'única llengua que podia ser emprada en la redacció de les escriptures públiques, les actes i els testimonis notariais (amb la curiosa excepció dels documents redactats a doble columna) era la castellana. A partir de la promulgació de l'Estatut de 1979, el català escrit, progressivament i tímidament, es va començar a fer present en alguns despatxos notariais catalans, però aquesta presència, malgrat el voluntarisme i les bones intencions d'alguns notaris, continua essent, en molts casos, purament testimonial. Per tant, el balanç en aquesta matèria, un cop transcorreguts més de vint-i-set anys des de la publicació de l'Estatut de Sau, no pot ser positiu.

2. Tanmateix, la situació de precarietat per la qual travessa la llengua catalana als despatxos notariais també és deguda al que Rosa Congost anomena «indiferència de molts clients», especialment de determinats clients, envers l'ús del català als documents que han d'atorgar.

Com és sabut, molts dels documents que avui s'autoritzen a les notaries —compravendes, hipoteques, pòlisses de crèdit, àpoques— acostumen a ser encarregats, no pels compradors, ni pels hipotecants, ni pels beneficiaris dels crèdits (com semblaria lògic, d'acord amb la normativa de protecció als consumidors, ja que aquestes persones són les obligades a satisfer els honoraris notariais), sinó per les entitats financeres amb les quals aquells contracten. Un cop desaparegut el torn de repartiment de determinats documents notariais, que obligava a distribuir entre els notaris de cada població determinats documents,¹⁰ i un cop constatat que la majoria dels usua-

Directiva del Col·legi de Catalunya (llavors presidida pel notari barceloní Francesc de Sales Maspons), la qual, en més d'una ocasió, va intentar sancionar els autors d'alguns articles especialment crítics amb la professió notarial. *El Notariado*, tot i que, durant un temps, mantingué una secció titulada «Sistema de Derecho catalán actual», a càrrec del seu director, el notari Artur Corbella, no sembla haver simpatitzat gaire amb les postures llavors anomenades *regionalistes* o *separatistes*.

10. El repartiment, per torn, de determinats documents notariais, es trobava regulat per l'article 126 i següents del Reglament notarial. L'article 126 establí que, quan en una pobla-

ris dels serveis notariais no tenen una clara preferència a l'hora de triar notari (i si la tenen, sovint les mateixes entitats financeres els en fan desistir, fent servir estranys arguments, com per exemple que la documentació ja es troba en una determinada notaria, com si fos impossible traslladar-la a una altra), aquestes entitats, amb la necessària col·laboració d'alguns notaris, s'han erigit en una mena de màquines dispensadores d'escriptures públiques, que elles mateixes redacten, revisen, controlen i gestionen a través de les seves poderoses assessories i gestories. Tot això, davant del silenci gairebé absolut dels òrgans directius del notariat, que semblen consentir una situació que com a mínim hauríem de qualificar d'anòmala. Instal·lats en una posició de força, i jugant amb el desconeixement que d'aquesta matèria tenen una bona part dels usuaris, les esmentades entitats financeres imposen als notaris que aquestes trien una sèrie de condicions per tal d'incorporar-los al seu grup d'iniciats o d'escollits: autorització del document, no en el despatx notarial, sinó en una oficina de la pròpia entitat, o en un centre hipotecari; pagament previ d'una comissió misteriosament pactada; redacció del document conforme a un model redactat íntegrament per l'entitat, amb nul·les possibilitats d'introduir-hi modificacions, etc. Entre aquestes condicions no es troba mai que el notari autoritzant tingui un coneixement suficient de la llengua catalana, que és la llengua pròpia d'una bona part dels clients d'aquelles entitats financeres. Malauradament, la majoria dels alts representants de les entitats esmentades tenen una escassa o nul·la sensibilitat envers l'ús de la llengua catalana en els documents notariais, circumstància que afavoreix que el document s'acabi redactant en castellà, a vegades en contra de la voluntat de la persona o persones usuàries del servei notarial, les quals, davant de l'aparent impossibilitat de signar el document en la seva llengua pròpia sense gaires dilacions,¹¹ acaben cedint a la imposició idiomàtica efectuada per l'entitat financera.

ció hi hagués dos o més notaris, seran objecte de torn, entre ells, els documents en què intervinguin, directament o representats, o els contractes en virtut dels quals adquireixen drets o obligacions, l'Estat, la província, el municipi, els seus organismes autònoms, els bancs oficials, les caixes d'estalvis i monts de pietat o institucions similars, entre altres institucions i entitats. Es partia de la base que ni l'Estat ni les altres entitats esmentades no podien tenir cap preferència l'hora de triar notari i que, per tant, els documents en els qual aquelles entitats intervinguessin havien de ser repartits entre els notaris de cada plaça o ciutat. Aquest sistema va ser pràcticament derogat per la Llei estatal 33/1987, d'acompanyament dels pressupostos. La darrera reforma del Reglament notarial, efectuada en virtut del Reial decret 45/2007, no ha introduït cap novetat en aquesta matèria.

11. Quan les entitats financeres —o el notari autoritzant— volen obviar la seva obligació de redactar un document en llengua catalana, acostumen a fer servir aquest argument «de pressió»: no neguen —seria impolític— que el document pugui ser redactat en català, però

Aquest estat de coses ha millorat darrerament amb la implantació, per part del Col·legi Notarial de Catalunya, d'un ràpid sistema de traducció documental¹² —i, sobretot, amb la possibilitat d'utilitzar minuts en català subministrades, via telemàtica, per la majoria de les entitats financeres que operen al Principat.¹³ Malgrat tot, les estadístiques del Col·legi Notarial de Catalunya, que s'elaboren prenent per base la informació obtinguda per mitjà de les aplicacions de l'índex únic informatitzat del qual és responsable el Consejo General del Notariado, indiquen que la proporció de documents notariaus autoritzats en català sembla haver-se estancat, a partir

fan veure que això comportaria un retard considerable per a la seva signatura, cosa que sens dubte perjudicaria el client, el qual, voltat de gent apressada (el notari, el venedor, l'API, el gestor, el representant de l'entitat financera), acaba consentint que el document se signi en una llengua que no és la seva.

12. Aquest sistema, que és manifestament millorable, fins fa uns pocs mesos únicament permetia la traducció del text castellà al català, de manera que si algun notari necessitava traduir a l'idioma castellà, amb urgència, una escriptura originàriament redactada en llengua catalana, s'havia d'espavilar com podia. El sistema, per tant, estava inicialment pensat per auxiliar els notaris castellanoparlants, majoritaris al Col·legi de Catalunya. A partir de mitjan any 2006, però el servei també s'ha bilateralitzat.

13. El paràgraf primer de la disposició addicional única del Decret 204/1998, de 30 de juliol, sobre l'ús de la llengua catalana en els documents notariaus, estableix que «per tal de facilitar l'aplicació del que disposa l'article 1.3 d'aquest Decret, les entitats financeres i hipotecàries que operen a Catalunya han d'oferir als notaris, en el moment d'encomanar la redacció de les escriptures o prèviament, les minuts o condicions generals de les respectives modalitats de préstec, crèdit o arrendament financer en les dues llengües oficials, i han de mantenir-les-hi actualitzades. Les minuts i les actualitzacions s'han de lliurar simultàniament i en el mateix suport, informàtic o paper, en una i altra llengües». Per la seva banda, l'article 1.3 del Decret esmentat diu que «quan hi ha més d'un atorgant i es tracta d'escriptures de transmissió de béns i drets o de constitució de préstec o crèdit fetes seguint condicions generals de contractació, el dret d'elecció de llengua correspon a l'adquirent o al prestatari». Aquest Decret no va poder tenir en compte la integració dels corredors de comerç en el cos de notaris, i no es refereix a les pòlisses de crèdit, la normalització lingüística de les quals constitueix una veritable assignatura pendent. D'altra banda, cal recordar que la primera redacció d'aquest precepte es referia als notaris «amb qui treballin les entitats financeres i hipotecàries» i, per tant, semblava circumscriure l'obligació imposada a aquelles entitats a un cercle restringit de notaris, els dels que habitualment treballen per a aquelles entitats. Una esmena presentada per la fundació ÀPOCA, que la Conselleria de Justícia va fer seva, va propiciar, en darrera instància, una modificació del precepte citat. Comentant aquest episodi legislatiu, un editorial de la revista ÀPOCA (núm. 17, hivern 1999) deia que «tot i que ja sabem que la llibertat d'elecció de notari és una entelèquia per a gairebé tothom, excepte per a les entitats financeres i hipotecàries, pensem que hauria estat un error que el legislador reconegués explícitament aquest estat de coses [...]. De la mateixa manera que a Catalunya no s'hauria d'atorgar cap escriptura en una llengua oficial diferent de la triada pels atorgants, tampoc s'hauria de preparar cap document sense que, prèviament, s'hagi preguntat a l'atorgant amb quin notari vol signar-ho».

de l'any 2003, entorn al 10 % (un 8,8 % a les comarques de Barcelona, un 23 % a les comarques de Girona, un 12,6 % a les de Lleida i un 4,6 % a les de Tarragona). Aquestes estadístiques, que es porten des de l'any 1998, en compliment del mandat contingut a l'article 7 del Decret 204/1998, de 30 de juliol, posen en evidència que, en aquesta matèria, existeixen moltes diferències entre territoris i comarques catalans: mentre a les comarques del Berguedà, Osona, el Ripollès, la Cerdanya, l'Alt Urgell, el Solsonès i la Garrotxa s'autoritzen en català més del 50 % de documents, i al Gironès se'n redacten en català el 34,3 %, a la ciutat de Barcelona, la proporció és del 7,7 %, al Baix Camp és del 6,6 %, a les ciutats de Lleida i Tarragona la proporció queda per sota del 5 %, als dos Pallars (Jussà i Sobirà) i a l'Alta Ribagorça és del 2,4 %, al Barcelonès sense Barcelona de l'1,9 %, i a les quatre comarques de les Terres de l'Ebre, en conjunt, es redacta en català només l'1,2 % de documents. En total, durant l'any 2005 es van autoritzar 1.379.520 instruments públics notariais a Catalunya, dels quals 138.534 es van redactar en català, i la resta en castellà. Aquestes estadístiques serien, sens dubte, molt diferents si els notaris redactessin els documents en la llengua escollida pels atorgants.

A diferència de les entitats financeres esmentades que, en general, es manifesten indiferents envers l'ús de la llengua catalana als despatxos notariais, els petits clients, els que acudeixen al notari dos o tres cops a la vida, per fer un testament, un poder o una herència (aquest tipus de documents, de moment, no estan totalment controlats per les entitats financeres i hipotecàries), es mostren, sovint, interessats per la llengua en què queda redactat el seu document. Aquests petits clients no acostumen a fer gaire soroll per exigir que la seva escriptura es redacti en català (al capdavant aquest és un país pactista, tot i que cada cop pot haver-hi més persones que es manifesten belligerants en aquest punt), però quan aquests clients perceben que a la notaria a la qual han acudit el català és una eina normal de comunicació, o quan el notari o la notària, com és la seva obligació, els pregunta en quina llengua volen que es redacti el seu document, molts d'ells (la immensa majoria dels i de les catalanoparlants i una part dels i de les castellanoparlants) diuen, contestant normalment a una pregunta que hauria de ser normal, que volen la seva escriptura en català.¹⁴

14. No hi ha estadístiques completes sobre aquesta matèria. Les del Col·legi Notarial fan referència al nombre total de documents atorgats en català, però no ens diuen en quants casos els clients han estat informats del seu dret a triar la llengua del document. Tampoc ens diuen en quines notaries es fa servir el català normalment i en quantes excepcionalment. Tanmateix existeix un estudi parcial, relatiu als testaments atorgats en una notaria de la ciutat de Barcelona durant els anys 1977, 1990 i 2001 («Testadors i testaments a la ciutat de Bar-

Tal com ja hem indicat, els preceptes clau en aquesta matèria són els articles 32 i 33 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya.

L'article 32 es titula «Drets i deures de coneixement i ús de les llengües», i diu:

«Totes les persones tenen dret a no ésser discriminades per raons lingüístiques. Els actes jurídics fets en qualsevol de les dues llengües oficials tenen, pel que fa a la llengua, validesa i eficàcia plenes.»

Aquest article reproduceix, gairebé literalment, el que estableix l'article 3.2 *in fine* de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística. Com re-

celona», Eladi Crehuet, *ÀPOCA*, núm. 21, estiu 2002). Aquest estudi fa palès que, quan el notari pregunta als seus clients en quina llengua volen que s'escrigui el seu document, aquests opten pel català en una proporció considerable. En concret, durant l'any 2001, dels 295 testaments atorgats en una notaria de Barcelona, 194 (prop d'un 6 %) estaven redactats en català i 101 (un 34 % aproximadament) en castellà. «Val la pena destacar, per una banda, que dels 101 testaments redactats en castellà, només 71 corresponen a testadors nascuts fora de Catalunya, mentre que els altres 30 van ser atorgats per persones que, tot i haver nascut a Catalunya, van triar l'idioma castellà per fer el seu testament. Per altra banda, s'ha de tenir en compte que no tots els testaments atorgats per persones nascudes fora de Catalunya durant l'any 2001 van ser redactats en castellà. Dels 90 testaments atorgats per persones nascudes en altres comunitats de l'Estat, 19 van ser fets en català. En resum: al 2001 hi va haver un 21 % de testadors originàriament castellans que van optar per atorgar el seu testament en català, mentre que gairebé un 15 % de testadors nascuts a Catalunya es van estimar més que el seu testament fos redactat en castellà. Un veritable transvasament lingüístic i testamentari.» L'article citat conclou que, d'acord amb les dades analitzades, el perfil del testador barceloní de l'any 2001 és el següent: «aquest testador és, en general, una testadora (el 60 % dels testaments van ser atorgats per una dona); aquesta testadora té entre 61 i 80 anys; és casada i té un promig de dos fills; ha nascut a Barcelona o en alguna població del sud d'Espanya; viu a Barcelona i, si és preguntada, diu que vol fer el seu testament en català». Aquestes dades, òbviament, es refereixen als testaments autoritzats en una determinada notaria de Barcelona i no són extrapolables a altres oficines notariales, però sí que ho són, amb algunes correccions, a altres documents notarians (exceptuant-ne potser les pòlisses de crèdit), de manera que es pot dir que avui, a la ciutat de Barcelona, el nombre d'escriptures autoritzades en llengua catalana podria situar-se prop del 50 %, si el notari preguntés, en cada cas, en quin idioma volen els atorgants que es firmi el seu document. L'arribada massiva d'immigrants, d'ençà de l'any 2000, a Barcelona i altres ciutats del Principat podria reduir aquest tant per cent respecte d'alguns documents, però en qualsevol cas ens sembla evident que la xifra de documents efectivament autoritzats en català és, avui, molt més reduïda de la que podria ser si els notaris, com és la seva obligació, indaguessin i complissin la voluntat lingüística dels atorgants.

cordarem, aquest article, relatiu a les llengües oficials, després de proclamar que les llengües catalana i castellana tenen caràcter oficial a Catalunya, disposa, com a lògica conseqüència, que ambdues llengües poden ser emprades indistintament pels ciutadans i ciutadanes en totes les activitats públiques i privades sense discriminació. I afegeix: «Els actes jurídics fets en qualsevol de les dues llengües oficials tenen, pel que fa a la llengua, plena validesa i eficàcia». L'article 32 de l'EAC incorpora, doncs, a l'Estatut —dóna rang estatutari— una norma que ja formava part del nostre ordenament jurídic, una norma que, en opinió de Puig Salellas, consagra el protagonisme del ciutadà en el marc estricte de la doble oficialitat, ja que és el ciutadà a qui correspon triar la llengua.¹⁵

Per la seva banda, els tres primers paràgrafs de l'article 33 («Drets lingüístics davant les administracions públiques i les institucions estatals») estableixen:

«1. Els ciutadans tenen el dret d'opció lingüística. En les relacions amb les institucions, les organitzacions i les administracions públiques a Catalunya, totes les persones tenen dret a utilitzar la llengua oficial que elegeixin. Aquest dret obliga les institucions, organitzacions i administracions públiques, i, en general, les entitats privades que en depenen quan exerceixen funcions públiques.

»2. Totes les persones, en les relacions amb l'Administració de justícia, el Ministeri Fiscal, el notariat i els registres públics, tenen dret a utilitzar la llengua oficial que elegeixin en totes les actuacions judicials, notariales i registrals, i a rebre tota la documentació oficial emesa a Catalunya en la llengua sol·licitada, sense que puguin patir indefensió ni dilacions indegudes a causa de la llengua emprada, ni se'ls pugui exigir cap mena de traducció.

»3. Per a garantir el dret d'opció lingüística, els jutges i els magistrats, els fiscals, els notaris, els registradors de la propietat i mercantils, els encarregats del Registre Civil i el personal al servei de l'Administració de justícia, per a prestar llurs serveis a Catalunya, han d'acreditar, en la forma que estableixin les lleis, que tenen un nivell de coneixement adequat i suficient de les llengües oficials, que els fa aptes per a complir les funcions pròpies de llur càrrec o de llur lloc de treball.»

Per consegüent, d'acord amb l'article 33.3, en relació amb el 33.1, l'obligació de conèixer la llengua catalana per part dels notaris es configura,

15. «Els grans conceptes de la doble oficialitat en la Llei 1/1998 de política lingüística», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 29, juliol de 1998.

al vigent Estatut, com una garantia del dret d'opció lingüística, de manera que els notaris (i també els jutges, els magistrats, els fiscals, els registradors de la propietat i mercantils, les persones encarregades del Registre Civil, així com també el personal al servei de l'Administració de justícia) han de conèixer adequadament i suficient la llengua catalana, ja que, en altre cas, podrien no ser considerats aptes per complir les funcions pròpies del seu càrrec. Ja en promulgar-se la Llei 1/1998, de política lingüística, Lluís Jou destacà que el dret d'elecció per part del ciutadà és essencial en el règim de doble oficialitat establert per l'Estatut i desplegat per la Llei 1/1998; que per poder elegir cal satisfer els drets previs de coneixement de les dues llengües oficials, i que l'esmentada Llei tenia, entre els seus objectius, la garantia d'aquests drets bàsics.¹⁶

L'Estatut considera el dret d'opció lingüística com un dels drets lingüístics dels ciutadans de Catalunya, un dret que els catalans poden exercir davant de les administracions públiques i les institucions estatals, i que, dins de l'àmbit notarial, es concreta en la facultat d'utilitzar la llengua oficial que elegeixin en totes les actuacions notariales.¹⁷ És obvi que aquest dret d'opció lingüística seria paper mullat si el notari al qual es demana una determinada actuació desconegués la llengua catalana o, coneixent-la, no volgués emprar-la.

Configurat així el deure de coneixement de la llengua catalana com una garantia del dret d'opció lingüística, convé que ens referim ara a l'acreditació d'aquest coneixement per part dels notaris.

Com sabem, l'article 33.3 del vigent Estatut estableix que els notaris «per a prestar llurs serveis a Catalunya, han d'acreditar, en la forma que estableixen les lleis, que tenen un nivell de coneixement adequat i suficient de les llengües oficials, que els fa aptes per complir les funcions pròpies de llur càrrec».

16. Lluís Jou i Mirabent, «Els principis de llengua pròpia i llengües oficials en l'articulat de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 29, juliol de 1998.

17. Aquest dret d'elecció lingüística és la primera i primordial conseqüència, tal com afirma Josep-D. Guàrdia i Canela, de l'oficialitat d'una llengua (*Estudis jurídics sobre la Llei de política lingüística*, Barcelona, 1998). Aquest autor, comentant l'article 14 de la Llei 1/1998, de normalització lingüística, diu que «en una situació de doble oficialitat és indubtable que l'elecció efectuada per l'atorgant o atorgants, en el marc de les llengües oficials, ha de tenir preferència a l'hora de redactar el document». Cal remarcar, però, que llevat dels casos de desacord, o d'inexistència d'acord entre els atorgants, la llengua triada per aquests gaudirà d'absoluta preferència i que, per tant, el document s'haurà de redactar necessàriament en la llengua que l'atorgant o els atorgants, de mutu acord, escullin, sense que el notari pugui oposar, per aquest motiu, cap mena d'obstacle a l'autorització del document de què es tracti.

Analitzem aquest precepte:

a) En primer lloc, obliga els notaris que vulguin prestar llurs serveis a Catalunya,¹⁸ a acreditar que el seu nivell de català (i, en el seu cas, també de castellà) és no solament adequat, sinó també suficient. El legislador distingeix entre suficiència i adequació del nivell de coneixement del català. *Suficiència*, en el sentit que aquí ens interessa, és la qualitat de la persona que reuneix les condicions necessàries per realitzar una determinada funció, mentre que un coneixement és *adequat* quan resulta convenient per a un determinat ús. Teòricament, es pot tenir un coneixement suficient d'una llengua, que alhora no resulti adequat per a un determinat ús. Per tant, els notaris no solament hauran d'acreditar que han après català o que ja el saben, sinó també que els coneixements de català que han adquirit són els convenients per exercir la seva funció notarial. Un antecedent d'aquesta obligació es troba a l'article 14.5 de la Llei 1/1998, de política lingüística, que la imposa en relació amb el personal que treballa en un despatx notarial (de la categoria que sigui, oficial, auxiliar o subaltern):

«Els despatxos dels fedataris públics han d'estar en condicions d'atendre els ciutadans i ciutadanes en qualsevol de les dues llengües oficials i han de comptar amb personal que en tingui un coneixement adequat i suficient per a exercir les funcions pròpies del seu lloc de treball.»

Per tant, l'article de l'Estatut que comentem implica un veritable pas endavant en la tasca, no sempre fàcil, de facilitar l'atorgament dels documents públics en qualsevol de les dues llengües que tenen caràcter oficial al nostre país. En imposar l'obligació de conèixer, de manera adequada i suficient, tant el català com el castellà al notari o notària que vulgui prestar els seus serveis a Catalunya, el legislador català recull una vella aspiració d'un sector del notariat més arrelat a Catalunya, i recupera una norma que havia estat en vigor, no solament en temps de la República, sinó també en promulgar-se els primers reglaments notariais. En efecte, l'article 7 del Reglament notarial de 30 de desembre de 1862 ordenava el següent: «*Los aspirantes a notarias donde vulgarmente se hablen dialectos particulares acreditarán que*

18. En principi, l'obligació afecta a tots els notaris sense excepció i, per tant, també els notaris nascuts a Catalunya estan obligats a aquesta acreditació. Tanmateix aquesta exigència sembla supèrflua per a aquells notaris que signin un nombre elevat d'instruments públics en llengua catalana.

los entienden bastantemente». Aquest article va estar vigent fins a l'aprovació del Reglament notarial de 1917, que el va suprimir. Seguint les actes de la Junta Directiva del Col·legi Notarial del tombant del segle XIX, es pot comprovar que, any rere any, cada cop que es produïa una vacant a Catalunya que havia de ser proveïda per concurs, els membres de la Junta Directiva apellaven a aquella norma per valorar l'aptitud dels candidats. Per tant, en principi, qualsevol notari procedent d'un altre Col·legi que demanava una plaça al nostre país, havia d'acreditar que, com a mínim, entenia la llengua catalana. Sembla que, en general, el notari interessat havia de comparèixer personalment davant de la mateixa Junta Directiva (JD) per acreditar que entenia suficientment el català. No n'hi havia prou amb un certificat expedit per un mestre d'escola (la JD, en reunió del dia 29 de setembre de 1902, va entendre que el professor de l'Escola Normal Josep Monfort i Grau no era competent per certificar que un determinat notari —Cayetano Borrueu Baytia— llegia correctament el català). Per als membres d'aquelles juntes directives, sense aquesta acreditació lingüística, els notaris concursants no podien actuar a Catalunya, *«en cuyos pueblos rurales especialmente, no se conoce más que el idioma catalán, originándose con ello grandes perjuicios y notable perturbación en la clase y en la contratación»*.

Passant ja al període republicà, cal recordar que l'article 12 de l'Estatut de 9 de setembre de 1932 establia que els notaris serien designats per la Generalitat mitjançant oposició o concurs que convocaria ella mateixa, conforme a les lleis de l'Estat, i que en tots els concursos que convoqués la Generalitat seria condició necessària el coneixement de la llengua i el dret catalans. En desplegament d'aquesta norma, es va promulgar el Reglament per a la designació de notaris de Catalunya, publicat en el BOGC del dia 12 d'agost de 1933, que disposava que els exercicis per acreditar el coneixement de la llengua catalana només els haurien de practicar aquells notaris opositors i concursants que no fessin els altres exercicis en català. És sabut que el primer concurs que tingué lloc d'acord amb aquest Reglament fou presidit per un tribunal integrat, entre altres, pel senyor Pompeu Fabra, catedràtic de la Facultat de Filosofia i Lletres, i pel senyor Carles Riba Bracors, de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Els exercicis van tenir lloc el dia 22 de gener de 1934 i els concursants que van respondre oralment i per escrit correctament en llengua catalana foren exempts de l'exercici de català i la prova es reduí «a descabdellar temes de dret civil català. Tots els concursants que es presentaren meresqueren una puntuació que els atorgà categoria d'aprovats». Aquest Reglament fou en gran part suprimit per una Ordre de la Presidència de 5 de novembre de 1934, que,

d'altra banda, fou derogada per un Decret de 15 d'octubre de 1935, que deixà el decret inicial subsistent en tota la seva integritat.¹⁹

Breu: els notaris que exerceixen la seva professió a Catalunya tenen, a partir de l'entrada en vigor de la Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, una obligació similar a la que tenien els notaris de la Restauració i els notaris de la Segona República: han d'acreditar que coneixen adequadament i suficient les dues llengües oficials a Catalunya.

b) En segon lloc, aquesta acreditació s'haurà de fer en la forma que estableixen les lleis. El legislador no diu que els notaris hagin de superar unes determinades proves o exàmens per exercir, o continuar exercint, les seves funcions; el legislador no concreta tampoc a quines lleis es remet, tot i que, en utilitzar el present d'indicatiu i no una forma verbal subjuntiva, sembla referir-se a lleis que ja es troben vigents en el moment de promulgar-se l'Estatut. Probablement s'està referint a les proves de capacitat acreditatives que es posseeix un determinat nivell de coneixements de català. Sens dubte, aquest punt haurà de ser objecte d'un aclariment legislatiu posterior.²⁰

c) En tercer lloc, aquest nivell de coneixement, convenientment acreditat, coadjuvarà que els notaris siguin aptes per complir les funcions pròpies del seu càrrec. És evident que l'aptitud dels notaris per exercir el seu càrrec no prové únicament del seu nivell de català, del seu bilingüisme —tal com es podria deduir d'una lectura precipitada de l'article 33.3 de l'Estatut—, però també és evident que sense un determinat nivell de català, sense practicar el bilingüisme, és gairebé impossible que els notaris puguin complir les funcions pròpies del seu càrrec.²¹

19. Per completar les dades sobre aquesta matèria, es pot consultar l'article «Aplicació a Catalunya de l'article 4.2 del Reglament Notarial de 1874», Eladi Crehuet, *ÀPOCA*, núm. 8, i «La legislació notarial de la Generalitat», *ÀPOCA*, núm. 12.

20. A la Proposta de reforma de l'EAC aprovada pel Parlament de Catalunya, es deia que els notaris havien d'acreditar el seu nivell de coneixement del català «en la forma establerta en el present Estatut i en les lleis». Al text aprovat al Ple del Congrés dels Diputats va desaparèixer la referència a l'Estatut d'aquest paràgraf tercer de l'article 33. Tanmateix, a l'article 147 de l'actual EAC, relatiu a les competències de la Generalitat en matèries de notaries i registres, es manté, malgrat haver passat el mateix filtre del Congrés dels Diputats, la referència a l'Estatut, i així, es diu «per a la provisió de les notaries i dels registres, els candidats han d'ésser admesos en igualtat de drets i han d'acreditar el coneixement de la llengua i del dret catalans en la forma i amb l'abast que estableixen l'Estatut i les lleis».

21. A menys que es consideri que els notaris no han de redactar, ni llegir, ni corregir, ni explicar a ningú els documents que autoritzen, o que l'important és aprendre l'anglès i que això d'aprendre el català és una pèrdua de temps, però per a aquest tipus de notaris no està pensat l'Estatut.

Així doncs, l'article 33.3 de l'Estatut, en establir els drets lingüístics dels ciutadans davant de les administracions públiques i les institucions estatals, regula la manera d'acreditar el coneixement de la llengua catalana per part dels notaris; el que no preveu aquest article són les conseqüències que es derivarien de l'incompliment del deure d'acreditar el coneixement de la llengua catalana.

Creiem que, en aquest punt, s'han de distingir els supòsits següents:

1) Que tant el notari com el personal de la seva notaria acreditin que coneixen adequadament i suficientment la llengua catalana. Aquest supòsit no planteja cap problema: de fet, és la situació —ideal— a la qual vol arribar l'EAC i la seva normativa complementària.

2) Que el notari acreditati aquell coneixement, però que tot el personal del seu despatx desconegui la llengua catalana. Encara que és molt difícil que aquesta situació es produeixi, entenc que, en aquest cas, s'estaria incomplint l'article 14.5 de la Llei 1/1998, de política lingüística, i que, per tant, el responsable del despatx notarial —el notari— hauria de contractar personal que tingués una formació lingüística adequada, o bé intentar reciclar els empleats que ja tenia. Tot això, naturalment, dins d'un termini raonable de temps.

3) Que el notari no acreditati conèixer la llengua catalana, però que tot o una part del personal de la seva oficina tingui un coneixement del català adequat. Aquesta és actualment la situació més comuna a les notaries catalanes, i és la que intenta corregir l'article 33.3 de l'EAC. Es vol garantir el dret d'opció lingüística per part dels ciutadans i es considera que el desconeixement del català per part del notari titular d'una notaria demarcada a Catalunya impedeix, o com a mínim dificulta, l'autorització de documents notariais en llengua catalana. És per això que l'article 33.3 de l'EAC imposa al notari el deure de conèixer el català.

Què passaria en el supòsit que el notari no pugui acreditar un coneixement adequat i suficient de la llengua catalana? Entenc que una solució possible per a aquest cas és la d'obligar el notari que ignora el català a convenir-se o associar-se amb un altre notari que acreditati aquell coneixement lingüístic, d'acord amb un conveni les bases del qual podrien ser fixades per la Conselleria de Justícia de la Generalitat de Catalunya. Aquesta proposta és respectuosa amb la finalitat de la norma, que no és altra, com sabem, que la de garantir el dret d'opció lingüística: cadascun dels notaris convinguts podrà continuar signant documents al seu despatx (o al despatx que es determini), però el primer només autoritzarà els documents que es-

tiguin redactats en castellà (que és l'única llengua que coneix), mentre que el segon podrà autoritzar, indistintament, documents en castellà i documents en català (ja que té un coneixement adequat i suficient d'ambdues llengües). Naturalment, en aquests casos, s'haurà de vigilar molt curosament el compliment més estricte de l'exercici del dret d'opció lingüística per part dels clients, de manera que s'haurà de preguntar sempre, sense cap mena d'excepcions, en quina llengua vol el client que es redacti la seva escriptura, acta, testimoni o pòlissa, i si el client no manifesta cap preferència, el document s'atorgarà en català (article 1.2 del Decret 204/1998, de 30 de juliol, sobre l'ús de la llengua catalana als documents notariais). Aquesta proposta que faig no implica cap mena de sanció disciplinària per al notari que desconegui el català: el notari en qüestió no serà objecte de trasllat forçós, ni de postergació en l'escalafó, ni tan sols serà multat; és precisament per evitar els perjudicis personals i professionals que la imposició d'una sanció disciplinària comporta, que proposo que aquest notari es convingui amb un company que estigui en condicions de complir amb el deure lingüístic establert per l'Estatut.

4) Que ni el notari ni el personal al seu servei coneguin la llengua catalana. En aquest quart supòsit —que avui, afortunadament, és excepcional— s'hauria d'aplicar tot el que s'ha dit als dos números anteriors.

Finalment, vull fer una breu referència a l'article 147 de l'EAC i a la titularitat de les facultats disciplinàries en matèria lingüística.

A l'article 147 de la Proposta de reforma de l'EAC aprovada pel Parlament de Catalunya, s'establí d'una manera explícita que la Generalitat tenia competències disciplinàries respecte dels notaris i els registradors en dir que la competència executiva de la Generalitat en matèria de notaries i registres incloïa, en tot cas, «b) La inspecció de les notaries, dels registres, del Registre d'Actes de Darreres Voluntats i dels col·legis professionals respectius, així com l'exercici de la potestat disciplinària sobre els notaris i registradors i sobre els seus col·legis i la resolució dels recursos que corresponen a l'Administració en matèria de notariat i registres». Tanmateix, al text aprovat pel Congrés dels Diputats van desaparèixer les competències enumerades a la lletra *b* de l'article 147 i, en el seu lloc, es van recollir les competències de la Generalitat en l'elaboració dels programes d'accés als cosos de notaris i registradors:

«Correspon a la Generalitat de Catalunya, en matèria de notaries i registres públics de la propietat, mercantils i de béns mobles, la competència

executiva, que inclou en tot cas: [...] *b*) La participació en l'elaboració dels programes d'accés als cossos de notaris i registradors de la propietat, mercantils i de béns mobles d'Espanya, als efectes de l'acreditació del coneixement del dret català.»²²

La desaparició de les competències que, en matèria disciplinària, conferia la Proposta de reforma de l'EAC a la Generalitat envers els notaris no significa que aquella no pugui exercir, per altres vies, les referides competències, especialment les que li corresponen en relació amb l'ús que de les dues llengües oficials facin els notaris. Sens dubte hauria estat preferible que l'article 147 de l'EAC no hagués patit cap retallada al Congrés dels Diputats;²³ tanmateix, crec que continua essent evident que la Generalitat,

22. La sobtada referència efectuada a Espanya per aquest article és probablement supèrflua. Si el que es volia era remarcar que la Generalitat pot intervenir en l'elaboració dels programes d'accés al notariat i als registres públics de tot l'Estat, la menció efectuada era perfectament innecessària; en un Estat on coexisteixen diferents legislacions i diferents parlaments autonòmics, aquesta participació de la Generalitat en l'elaboració de programes d'oposicions als cossos de notaris i registradors és gairebé inevitable, com també ho és la participació d'altres comunitats històriques, com ara Euskadi o Galícia. Tanmateix, potser el que s'intenta amb aquest precepte és impedir l'establiment d'un programa específic d'accés a les notaries o als registres públics situats a Catalunya, però la possible existència d'aquest programa per a notaries o registres catalans no depèn només de l'Estatut català, sinó també del desenvolupament de la legislació notarial i registral en aquesta matèria, de la seva capacitat per adaptar-se a un Estat autonòmic. Ja ho hem dit abans: les notaries no són per als notaris, i no són tampoc per als cossos de notaris; són aquests cossos els que han de servir les notaries. El que és evident és que el precepte que comentem —article 147.1.b de l'EAC— té una redacció confusa i desafortunada. Què és el que ha de ser d'Espanya: els programes d'accés, els cossos de notaris i registradors de la propietat, mercantils i de béns mobles, o només els de béns mobles? Tal vegada hi ha algun d'aquests cossos que no sigui d'Espanya? On és el problema?

23. Més que d'una retallada, es podria gairebé parlar d'una veritable destrossa un cop passat el tamís del Congrés dels Diputats, de l'article 147 de l'EAC no solament van saltar les competències de la lletra *b* que hem comentat, sinó també la competència per establir les especialitats aranzelàries que deriven de les particularitats del dret substantiu de Catalunya, i la de tenir la propietat dels protocols notarials i dels llibres dels registres de la propietat, de béns mobles, mercantils i civils de Catalunya. És veritat que es va conferir a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de règim dels recursos sobre la qualificació dels títols o les clàusules concretes en matèria de dret català que s'hagin d'inscriure en un registre de la propietat, mercantil o de béns mobles de Catalunya (art. 147.2), però aquesta competència ja l'estava exercint la Generalitat, en virtut de la Llei 4/2005, de 8 d'abril, dels recursos contra les qualificacions dels registradors de la propietat de Catalunya, l'article 1 de la qual, en regular l'objecte de la Llei, estableix: «Aquesta Llei regula el règim de recursos contra la qualificació negativa dels títols o les clàusules concretes d'aquests susceptibles d'inscripció en un registre de la propietat, mercantil o de béns mobles de Catalunya, sempre que els dits recursos es fonamentin, de manera exclusiva o juntament amb d'altres motius, en

en tenir la competència exclusiva en matèria lingüística, pot exercir, envers els notaris, facultats disciplinàries.²⁴

—abstract / resumen—

LANGUAGE AND NOTARIES PUBLIC

LENGUA Y NOTARIADO

Eladi CREHUET

Eladi CREHUET

This article raises the question of whether, in order to exercise their profession in Catalonia, notaries public are obliged to know Catalan. It highlights the precarious state in which Catalan exists in notary public offices throughout Catalonia. This precarious state of affairs is due, among other reasons, to the lack of a Catalan notary profession and to the indifference of some power-

En este artículo se plantea la cuestión de si, para ejercer su profesión en Cataluña, los notarios están obligados a conocer la lengua catalana, y se destaca la precariedad en que se encuentra el catalán en las notarías del Principado, precariedad que es debida, entre otras causas, a la falta de un notariado catalán y a la indiferencia de determinados clientes poderosos hacia el uso del catalán en los documentos públicos. Tam-

una infracció del dret català». Si es compara la redacció d'aquest precepte amb l'article 147.2 de l'EAC, es veurà que l'Estatut ha recollit, amb algunes variants no gaire significatives, el que ja disposava l'article 1 de la Llei 4/2005.

24. Francesc Torrent, parlant de la responsabilitat dels notaris en cas d'incompliment de la Llei 1/1998, de política lingüística (*Jornades sobre la Llei de política lingüística*, Quaderns de Treball, 49, Institut d'Estudis Autònoms), opina que les sancions que poden imposar-se als notaris per negar-se a redactar o traduir al català una determinada escriptura deriven dels articles 346 i següents del Reglament notarial. En aquest mateix treball, Francesc Torrent manifesta el seu desig que la potestat disciplinària en matèria notarial sigui traspasada a la Generalitat, desig que, malauradament, no s'ha complert. Abans de la publicació de la vigent Llei de política lingüística, i a la vista de l'esborrany definitiu de la Llei, Torrent havia proposat afegir el paràgraf següent referit a la justícia: «L'incompliment dels preceptes dels articles 13 al 17, ambdós inclosos, serà considerat com una falta lleu o greu, segons els casos, per desconsideració als particulars que hagin sol·licitat la tramitació i resolució en una concreta llengua oficial, i la seva reiteració injustificada, falta molt greu, com a negativa a la prestació de les funcions requerides, amb les sancions que estableixen les lleis notariales, registrals i judicials i els seus reglaments» (*APOCA*, núm. 11, estiu de 1997). Avui, però, d'acord amb els articles 143.1, 6.1, 6.2, 32, 33.2, 33.3, 37.1 i 38 de l'EAC, i sens perjudici de les sancions que, si escau, puguin ser imposades als notaris, en els casos que incorrin en alguna conducta tipificada d'infracció reglamentària pels articles esmentats del Reglament notarial, és a la Generalitat a la que correspon l'exercici de les competències disciplinàries en matèria lingüística.

ful clients regarding the use of Catalan in public documents. The paper also analyzes Article 33.3 of the Statute of Autonomy of Catalonia, which provides that notaries, in order to render services in Catalonia, have to demonstrate an adequate and sufficient knowledge of Catalan. Under the current Statute, this duty to know Catalan is presented as a guarantee of the right to linguistic choice.

Finally, in studying the way of certifying that notaries have a knowledge of Catalan, the article makes reference to legislative precedents (the December 30, 1862 Notarial Regulations and the Statute of Autonomy of September 9, 1932) and proposes that notaries who cannot prove sufficient proficiency in Catalan should be able to reach an agreement or enter into partnership with other notaries who have demonstrated they have such a level of language proficiency.

bién se analiza el artículo 33.3 del Estatuto de autonomía de Cataluña, el cual establece que, para prestar sus servicios en Cataluña, los notarios deben acreditar un conocimiento adecuado y suficiente de la lengua catalana. Este deber de conocimiento del catalán se configura, en el vigente Estatuto, como una garantía del derecho de opción lingüística.

Finalmente, al estudiar la manera de acreditar el conocimiento de la lengua catalana por parte de los notarios, se hace una referencia a los antecedentes legislativos existentes (Reglamento notarial de 30 de diciembre de 1862, Estatuto de autonomía de 9 de septiembre de 1932) y se propone que los notarios que no acrediten conocer suficientemente el catalán puedan convenirse o asociarse con otros notarios que sí acrediten tener este conocimiento.